

Futures Studies of the Geopolitical Position of the Zionist Regime in the West Asia RegionMohsen Godarzi¹ | Omid Voghofi² | Abdollah Mobini Dehkordi³

Received Date: 2025/05/26

Accept Date: 2024/11/27

Cite: Godarzi, M. Voghofi, O. and Mobini Dehkordi, A. (2025). Futures Studies of the Geopolitical Position of the Zionist Regime in the West Asia Region. *Crisis Studies of the Islamic World*, 12(3), 147-173.**DOI:** 10.27834/CSIW.2411.1478.3.38.7**Abstract**

The future geopolitical position of the Zionist regime in West Asia is influenced by various social, economic, political, cultural, military, and technological drivers. This study, using a descriptive-analytical approach and a mixed-methods design, seeks to outline the conceptual framework of the regime's geopolitical position. Data was collected through literature review and interviews. Findings indicate that by integrating trends, events, images, actions, structures, and key actors, a suitable framework for future studies on the Zionist regime's geopolitical position is proposed. Significant events and images include the Al-Aqsa Storm operation, the martyrdom of resistance leaders, the Nile-to-Euphrates plan, the vision of a global Jewish state, and Quranic references (Surah Al-Isra, verses 4-5). Key strategies involve normalization of relations, comprehensive aggression, the peripheral doctrine, the New Middle East strategy, and resistance groups acquiring advanced military technology. The dominant international structure is identified as uni-multipolar, with key actors including the U.S., China, Russia, Saudi Arabia, Turkey, and Iran.

Keywords: Futures Studies; Geopolitics; Zionist Regime; West Asia

¹. PhD Student in Futures Studies, Faculty, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. Godarzi_mohsen29@yahoo.com

². Assistant Professor, Futures Studies, Faculty, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. voghofi@ihu.ac.ir. (Corresponding author).

³. Assistant Professor, Faculty of International Studies, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran. abdollahmobini7@gmail.com



1. Introduction

Futures studies and geopolitics are two closely interconnected fields that play a crucial role in analyzing future developments in strategically significant regions of the world. The geopolitical position of the Zionist regime in the coming decade will be shaped by a wide range of factors, the identification and analysis of which are of considerable importance. Conducting futures studies on the geopolitical position of the Zionist regime in West Asia requires a comprehensive understanding of regional dynamics, global trends, and internal factors influencing its foreign policy. Despite the significance of this issue, futures-oriented research on the geopolitical position of the Zionist regime remains limited, and weaknesses in existing sources have led to analytical shortcomings in this field. Accordingly, the present study seeks to address this gap by adopting a futurological approach and a combined analytical method. Its primary objective is to answer the following question: How can a conceptual framework for analyzing the geopolitical position of the Zionist regime in the West Asia region be developed? By doing so, the research aims to contribute to a more accurate understanding of regional geopolitical dynamics and to support more informed decision-making by policymakers and analysts.

2. Methodology and Theoretical Framework

This study adopts a descriptive-analytical methodology. By integrating the theoretical perspectives of James Dator and Alexander Wendt, the research argues that a more accurate understanding of future geopolitical developments can be achieved through the identification of relevant structures, agents, and driving forces. Specifically, Dator's futures studies framework is employed to analyze events, trends, images, and actions associated with the Zionist regime, thereby identifying the key forces shaping its future geopolitical position. At the same time, Wendt's structuration theory is applied to identify the principal structures and agents influencing these developments. Data for the study were collected through a comprehensive review of relevant sources, including academic articles, books, theses and dissertations, analytical reports, and foreign strategic studies. In addition, expert interviews were conducted to supplement and validate the findings. The collected data were systematically categorized and analyzed in line with the study's theoretical framework.

In the study of international relations and foreign policy, three major analytical approaches are commonly identified: structure-centered, agent-centered, and integrative approaches. The structure-agent approach, originally developed in sociology—most notably through the work of Alexander Wendt—was later introduced into international relations theory. Wendt's theory of structuration emphasizes the reciprocal relationship between agents and structures, arguing that states both shape international

structures and are simultaneously shaped by them. Consequently, an integrative approach that focuses on the interaction between structure and agency provides a more precise analytical framework for examining the geopolitical position of the Zionist regime in the West Asia region. Futures studies, through the systematic analysis of trends, events, driving forces, and uncertainties, aim to explore possible, probable, and preferable futures. Wendell Bell defines futures studies as a systematic endeavor to improve present decision-making. Similarly, James Dator identifies four key elements of futures studies: events, trends, mental images, and actions. This conceptual framework facilitates the construction of alternative future scenarios. When combined with the integrative structure–agent approach, it enables a deeper and more comprehensive understanding of regional geopolitical dynamics.

This study adopts a descriptive-analytical methodology. By integrating the theoretical perspectives of James Dator and Alexander Wendt, the research argues that a more accurate understanding of future geopolitical developments can be achieved through the identification of relevant structures, agents, and driving forces. Specifically, Dator's futures studies framework is employed to analyze events, trends, images, and actions associated with the Zionist regime, thereby identifying the key forces shaping its future geopolitical position. At the same time, Wendt's structuration theory is applied to identify the principal structures and agents influencing these developments. Data for the study were collected through a comprehensive review of relevant sources, including academic articles, books, theses and dissertations, analytical reports, and foreign strategic studies. In addition, expert interviews were conducted to supplement and validate the findings. The collected data were systematically categorized and analyzed in line with the study's theoretical framework.

3. Discourse

The analysis seeks to develop a conceptual framework that integrates Wendt's structuration theory with James Dator's futures studies model in order to assess the future geopolitical position of the Zionist regime in the West Asia region. By examining social, economic, political, technological, and environmental trends within the Zionist regime, the study identifies a range of driving forces capable of shaping its future geopolitical standing. Within the proposed framework, six key actors are identified as central to shaping future regional structures: the United States, Saudi Arabia, Iran, Russia, Turkey, and China. These include three extra-regional actors (the United States, Russia, and China) and three regional actors (Saudi Arabia, Iran, and Turkey), all of which are expected to play decisive roles in the future of West Asia. Key events influencing the future of the Zionist regime include the Al-Aqsa Storm Operation, the Gaza War, and the martyrdom of leaders of the Resistance Front. Significant images shaping future perceptions include the Law of Return and the idea of forming a global Jewish government; Quranic imagery drawn from Verses 4 and 5 of Surah

Al-Isra; the Nile-to-Euphrates plan; Jewish historical myths such as Masada and the Bar Kokhba revolt; notions of ethnic exceptionalism; and the collective memory of vulnerability and isolation rooted in the Holocaust. Moreover, critical strategies and actions affecting the future of the Zionist regime include the strategy of comprehensive aggression, the periphery doctrine, the New Middle East strategy, normalization initiatives such as the Deal of the Century and the Abraham Accords, deterrence strategies aimed at maintaining regional superiority, the Gideon and Momentum strategies, Jabotinsky's Iron Wall doctrine, the spread of anti-hegemonic discourse among Muslim societies, the growing coordination of the Axis of Resistance, and the advancement of resistance groups in acquiring new military technologies.

4. Conclusion and Suggestion

The linkage between futures studies and geopolitics is increasingly important in today's complex and rapidly evolving international environment. Futures studies offer valuable tools for trend analysis, scenario development, and the identification of emerging threats and opportunities, thereby enhancing strategic decision-making. The primary objective of this research was to develop a conceptual framework for futures studies of the geopolitical position of the Zionist regime in the West Asia region. To achieve this goal, the study combined James Dator's futures studies model with Alexander Wendt's structuration theory. The resulting framework integrates trends, events, images, actions, structures, and agents to provide a comprehensive analytical model. Key findings highlight the centrality of major events and images such as the Al-Aqsa Storm Operation, the martyrdom of Resistance Front leaders, the Nile-to-Euphrates vision, the idea of a global Jewish government, and Quranic imagery from Surah Al-Isra. Strategically, normalization policies, comprehensive aggression, the periphery doctrine, the New Middle East strategy, and the technological advancement of resistance groups emerge as critical factors. Structurally, the international system is characterized by a uni-multipolar configuration, while influential agents include the United States, China, Russia, Saudi Arabia, Turkey, and Iran. Future research may build upon this framework by extracting and prioritizing driving forces and employing scenario-building techniques to forecast alternative futures for the geopolitical position of the Zionist regime. Such scenario-based analyses can contribute to a more nuanced understanding of regional developments and offer valuable insights into possible future trajectories.



آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا

محسن گودرزی^۱ | امید وقوفی^۲ | عبدالله مبینی دهکردی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۱۷

استناد: گودرزی، محسن؛ وقوفی، امید و مبینی دهکردی، عبدالله. (۱۴۰۴). آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا. بحران

پژوهی جهان اسلام، ۱۲(۳)، ۱۴۷-۱۷۳.

DOI: 10.27834/CSIW.2411.1478.3.38.7

چکیده

وضعیت آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی از منظر سرزمینی در محیط آشنوناک منطقه غرب آسیا، متأثر از پیشران‌های مختلفی در ابعاد گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، نظامی و فناوری می‌باشد. در این پژوهش با استفاده از رویکرد توصیفی-تحلیلی و به کارگیری روش ترکیبی به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که چارچوب مفهومی جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا چگونه قابل ترسیم می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها به واسطه مرور منابع و مصاحبه بوده است. بر اساس نتایج به دست آمده در پژوهش از تلفیق روندها، رویدادها، تصاویر، اقدامات و ساختارها و کارگزاران تأثیرگذار بر رژیم صهیونیستی، چارچوب مناسب آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا پیشنهاد شد. مهم‌ترین رویدادها و تصاویر عبارتند از عملیات طوفان الاقصی، شهادت رهبران جبهه مقاومت، طرح نیل تا فرات، تشکیل دولت جهانی یهود و تصویر قرآن کریم (آیه ۴ و ۵ سوره اسراء)؛ مهم‌ترین راهبردها شامل راهبرد عادی سازی روابط، تهاجم همه جانبه، دکتترین پیرامونی، خاورمیانه جدید و دستیابی گروه‌های مقاومت به فناوری‌های جدید نظامی؛ مهم‌ترین ساختار نظام بین الملل، ساختار تک-چندقطبی و کارگزاران تأثیرگذار نیز اعم از آمریکا، چین، روسیه، عربستان، ترکیه و ایران هستند.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی، ژئوپلیتیک، مؤلفه‌های تأثیرگذار، رژیم صهیونیستی، غرب آسیا

۱. آینده پژوهی دانشکده حضرت ولیعصر(عج) دانشگاه جامع امام حسین(ع) تهران ایران.

godarzi_mohsen29@yahoo.com

۲. استادیار گروه آینده پژوهی، دانشکده حضرت ولیعصر(عج)، دانشگاه جامع امام حسین، تهران، ایران، (نویسنده مسئول).

voghofi@ihu.ac.ir

۳. استادیار دانشکده مطالعات بین الملل، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران. abdollahmobini7@gmail.com



مقدمه

آینده پژوهی و ژئوپلیتیک، دو حوزه مطالعاتی مهم و مرتبط هستند که در بررسی تحولات آتی مناطق استراتژیک جهان نقش کلیدی ایفا می کنند. جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در دهه آینده تحت تأثیر عوامل متعددی قرار خواهد گرفت که شناسایی آن‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است (زین العابدین و جمشید پور، ۱۳۹۸: ۲۴۱) (ainalabidine & Jamshidpour, 2019: 241). آینده پژوهی در حوزه ژئوپلیتیک یکی از مهم ترین ابزارهای تحلیل و پیش بینی تحولات منطقه‌ای و جهانی است. در این میان، منطقه غرب آسیا به دلیل پویایی‌های ژئوپلیتیک و تنش‌های موجود، همواره کانون توجه پژوهشگران و تحلیلگران بوده است. رژیم صهیونیستی به عنوان یکی از بازیگران کلیدی این منطقه، نقش مهمی در شکل‌دهی به معادلات ژئوپلیتیک ایفا می کند. آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در غرب آسیا، مستلزم درک عمیق از پویایی‌های منطقه‌ای، روندهای جهانی و عوامل داخلی تأثیرگذار بر سیاست خارجی این کشور است. بر همین اساس اهمیت طراحی یک چارچوب مفهومی جامع برای آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی، به دلایل زیر ضروری است؛

- ۱) پیچیدگی روابط: روابط چندوجهی رژیم صهیونیستی با بازیگران منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای، نیازمند یک چارچوب تحلیلی منسجم است.
- ۲) تغییرات سریع: سرعت تحولات در منطقه غرب آسیا، ضرورت استفاده از ابزارهای آینده پژوهی را دو چندان می کند.
- ۳) ارتباط متقابل عوامل: تأثیر متقابل عوامل داخلی، منطقه‌ای و جهانی بر جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی، نیازمند یک رویکرد سیستمی است.
- ۴) نیاز به سناریوسازی: ترسیم آینده‌های بدیل برای جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی، مستلزم یک چارچوب مفهومی منعطف و جامع است.

در رابطه با آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی با رویکردی آینده پژوهانه، تقریباً کار پژوهشی انجام نگرفته و تنها تعداد معدودی پایان‌نامه و مقاله به تشریح پراکنده ویژگی‌های ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در پهنه سرزمینی پرداخته‌اند که در قسمت مرور منابع به آن‌ها اشاره خواهد شد. ضعف منابع موجود در این زمینه، تحلیلگران مسائل رژیم صهیونیستی را دچار خطاهایی فاحش می کند و آن‌ها را از نگاهی واقع‌بینانه و به دور از جهت‌گیری‌های ایدئولوژیک دور نگاه می‌دارد؛ در حالی که ژئوپلیتیک، تقریباً روی تمام ابعاد «فرهنگی»، «سیاسی»، «اقتصادی»، «نظامی» و فناوری تأثیرگذار است. با توجه به اهمیت موضوع و تقابل مستقیم و غیرمستقیم جمهوری اسلامی ایران با رژیم صهیونیستی در سالیان گذشته، تعیین آینده جایگاه

ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی با توجه به مؤلفه‌ها و روندهایی که وجود دارد با ابهام روبه‌رو است. این مؤلفه‌ها می‌توانند در آینده پیش روی این رژیم مؤثر بوده و برای کشور ما نیز حائز اهمیت باشند. بر همین اساس در پژوهش حاضر، برای درک بهتر پویایی‌های ژئوپلیتیکی منطقه و اتخاذ تصمیمات آگاهانه‌تر توسط سیاست‌گذاران و تحلیلگران با رویکردی آینده پژوهانه و با روشی ترکیبی در پی پاسخ به این سؤال هستیم که «چارچوب مفهومی جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا چگونه قابل ترسیم می‌باشد». پژوهش حاضر از نظر روش‌شناسی، دارای ماهیتی توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

در این پژوهش به منظور تبیین آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا با استفاده از تلفیق نظریه جیمز دیتور و الکساندر ونت، استدلال می‌نمائیم که درک صحیح و فهم درست از آینده با شناسایی ساختارها، کارگزاران و پیشران‌های اثرگذار بر موضوع قابل ترسیم می‌باشد. در همین راستا با استفاده از نظریه جیمز دیتور در آینده پژوهی با بررسی رویدادها، روندها، تصاویر و اقدامات رژیم صهیونیستی، می‌توان کلیه پیشران‌های تأثیرگذار بر آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی را شناسایی کرد و با استفاده از نظریه ساخت‌یابی الکساندر ونت در روابط بین‌الملل نیز می‌توان ساختارها و کارگزاران (بازیگران) اصلی تأثیرگذار بر موضوع را احصاء نمود. در این پژوهش از طریق مرور منابع مختلفی از جمله مقالات مرتبط، کتب، پایان‌نامه، رساله، گزارشات، تحلیل‌های استراتژیک خارجی و با روش فیش‌برداری و همچنین مصاحبه با خبرگان، اطلاعات مورد نیاز مراحل مختلف پژوهش را جمع‌آوری و دسته‌بندی نمودیم.

۱- پیشینه پژوهش

پیرامون موضوع آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا، پژوهشی در داخل و خارج از کشور انجام نگرفته است و جنبه نوآورانه این پژوهش نیز در همین موضوع است. پژوهش‌های پراکنده‌ای در ارتباط با ژئوپلیتیک سرزمینی رژیم صهیونیستی در قالب کتاب، رساله، پایان‌نامه یا مقاله انجام شده است که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آن‌ها اشاره خواهد شد. کثیری‌نژاد (۱۴۰۰)؛ (Kasirinejad, 2022) در کتاب «جغرافیای سیاسی رژیم صهیونیستی» با پرداختن به نظریه‌های ژئوپلیتیکی، ویژگی‌های مختلف سرزمینی رژیم صهیونیستی را مورد بررسی قرار داده است.

کارلستروم (۱۳۹۹)؛ (Karlstrom, 2020) در کتاب «پایان رژیم صهیونیستی؛ فروپاشی از درون» با اشاره به اینکه رژیم صهیونیستی فاقد مؤلفه‌های حقیقی دولت-ملت است، بیان می‌دارد چالش‌های متعدد رژیم صهیونیستی ادامه حیات آن را با اما و اگرهای زیادی مواجه می‌سازد.

جودت بهجت (۱۳۸۹)؛ (Bahgat, 2010) در کتاب «رژیم صهیونیستی و آینده خلیج فارس؛ گذشته و آینده» با رویکردی سیستمی بر این باور است که میان سیستم تابع خلیج فارس و سیستم تابع شامات در خاورمیانه پیوند تنگاتنگی وجود دارد و تحولات یکی بر دیگری تأثیرگذار است. تارین (۱۴۰۱)؛ (Tarin, 2023) در رساله دکتری خود با عنوان «پیامدهای بحران هویت در ناامنی هستی شناختی و راهبردهای سیاست خارجی رژیم صهیونیستی» با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی بیان می‌کند که عدم توانایی در رفع معضلات، شکاف‌های حاصل از اختلافات و تعارضات درونی و وجود مؤلفه‌هایی همچون محدودیت‌های ژئوپلیتیکی، کمبود جمعیت، ملی‌گرایی افراطی، نژادپرستی، خشونت و دولت پادگانی، منجر به امنیتی کردن ساختار این رژیم شده است. جمشیدی (۱۴۰۱)؛ (Jamshidi, 2022) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی جایگاه خاورمیانه‌ای رژیم صهیونیستی در افق ۲۰۳۰» با استفاده از روش روند پژوهی، ابتدا به کلان روندهای جهانی پرداخته و سپس با طبقه‌بندی و گزینش کلان روندها بر اساس پیوند و همبستگی محوری آن‌ها با روندهای دولت رژیم صهیونیستی، تصویر بزرگتری از جایگاه خاورمیانه‌ای این رژیم ارائه کرده است.

مقومی (۱۴۰۰)؛ (Moghavemi, 2021) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «پیامدهای ویژگی‌های ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی برای امنیت ملی این رژیم» با بهره‌گیری از رویکرد توصیفی-تحلیلی، بیان می‌کند که رژیم صهیونیستی علی‌رغم فرصت‌های محدودی که از نظر ژئوپلیتیکی کسب نموده است، اما به‌طور کلی در بُعد عوامل ثابت (موقعیت جغرافیایی، وسعت خاک، وضع توپوگرافی و شکل کشور) و متغیر ژئوپلیتیکی (جمعیت و منابع طبیعی) با چالش‌های ژئوپلیتیکی عدیده‌ای مواجهه است.

نوروزی آزارکی (۱۳۹۸)؛ (Norouzi Azarraki, 2019) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی آینده‌پژوهی تقابل ژئوپلیتیکی شیعه و رژیم صهیونیسم در جنوب غرب آسیا» با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی بیان می‌کند که قدرت الهی و ابزارهای ژئوپلیتیک شیعه مانند ظرفیت‌های انرژی و موقعیت‌های ژئوپلیتیکی متنوع در مجاورت مرزهای رژیم صهیونیستی، فرصت‌های مختلفی را برای آمادگی در برابر با تهدیدها در مقابل رژیم صهیونیستی ایجاد کرده است.

طیرانی شهرباف و درخشه (۱۳۹۹)؛ (TayraniSherbaf & Derakhshe, 2020) در پژوهش خود با عنوان «فرآیند دولت-ملت‌سازی در رژیم صهیونیستی؛ چالشی در مسیر ماندگاری و بقا» به واسطه روش توصیفی-تحلیلی به این نتیجه رسیده‌اند که با توجه به اینکه مبنای وجودی تأسیس

رژیم صهیونیستی، مبنای هویتی خاص و پیچیده است؛ این ویژگی خاص و عدم کثرت جمعیتی را از نکات چالش برانگیز برای رژیم صهیونیستی برآورد کرده است.

با توجه به بررسی مطالعات انجام شده تا به امروز، پژوهش مستقلی به منظور درک چارچوب مفهومی آینده جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا انجام نشده است و جنبه نوآوری و تفاوت این پژوهش با کارهای دیگر نیز در همین وجه تمایز نهفته است. بر همین اساس در این پژوهش با نگاه تخصصی آینده پژوهانه به دنبال ترسیم آینده جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی از رهگذر تلفیق نظریه تنوری جیمز دیتور در آینده پژوهی و نظریه ساختار- کارگزار الکساندر ونت در روابط بین الملل می‌باشیم.

۲- مبانی نظری

۲-۱- نظریه ساختار- کارگزار در علوم اجتماعی

در علم جامعه‌شناسی، رابطه میان ساختار و کارگزار همواره یک مسئله مهم در مباحث روش‌شناسی، هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی بوده است. از طرفی به تازگی شاهد نوعی بازگشت به مسئله ساختار- کارگزار در حوزه تحلیل سیاسی هستیم. به طور کلی نظریه‌های مختلف در توضیح مسائل اجتماعی از منظر تأکید بر کارگزار یا ساختار به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۲-۱-۱- رویکرد اول: عاملیت‌گرایی

رویکرد عامل‌محور^۱ در علوم اجتماعی به مطالعه و تحلیل رفتارهای فردی و تعاملات انسانی می‌پردازد و بر این باور استوار است که کنشگران (عامل‌ها) می‌توانند با انتخاب‌ها و تصمیمات خود، تأثیر قابل توجهی بر ساختارهای اجتماعی و تغییرات اجتماعی داشته باشند. رویکرد عامل‌محور در زمینه‌های مختلفی از جمله جامعه‌شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی و روان‌شناسی اجتماعی کاربرد دارد.

۲-۱-۲- رویکرد دوم: ساختارگرایی

رویکرد ساختارمحور^۲ در علوم اجتماعی به مطالعه و تحلیل ساختارهای اجتماعی و فرهنگی می‌پردازد و بر این باور است که این ساختارها تأثیر عمیقی بر رفتارها، باورها و تعاملات انسانی دارند. در این رویکرد، توجه به نظام‌ها و الگوهای موجود در جامعه، به جای تمرکز بر کنش‌های فردی، در اولویت قرار دارد. رویکرد ساختارمحور بر این فرض استوار است که ساختارهای

^۱ Agent-Based Approach

^۲ Structuralism

اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به طور قابل توجهی بر رفتار و تفکر افراد تأثیر می‌گذارد. این ساختارها می‌توانند شامل نهادها، قواعد اجتماعی، نظام‌های اقتصادی و الگوهای فرهنگی باشند.

۲-۱-۳- رویکرد سوم: تلفیقی

در برابر دو دیدگاه افراطی مذکور، نظراتی وجود دارد که معتقدند سطوح ساختار و کارگزار قابل جمع شدن هستند. از منظر این دیدگاه؛ ساختارها به رغم نقش هدایتی در کنش‌های انسانی، تعیین فرصت‌ها و تحمیل محدودیت‌ها، اراده و اختیار کنشگران را سلب نمی‌کنند و به جبر در اعمال انسانی نمی‌انجامند. اندیشمندان زیادی به پیوند ساختار و عامل پرداخته‌اند، از جمله: نظریه «ساختاربندی» «ساختار ذهنی و زمینه» بوردیو، نظریه «تلفیق جهان حیاتی و نظام» هابرماس، نظریه «ساختاربندی» لوکر و مهم‌تر از همه نظریه «ساختاریابی» گیدنز اشاره کرد (کدخدایی و طحان‌نظیف، ۱۳۹۲: ۵۸-۶۰) (kadkhodaei & Tahan Nazif, 2014: 58-60).

۲-۱-۴- نظریه ساختار- کارگزار در روابط بین‌الملل

به طور کلی در حوزه روابط بین‌الملل و سیاست خارجی، سه رویکرد ساختارمحور، کارگزار محور و تلفیقی به منظور تحلیل تحولات و مسائل مطرح است. نظریه ساختار- کارگزار ابتدا در حوزه جامعه‌شناسی شکل گرفت و سپس به حوزه روابط بین‌الملل وارد شد. «الکساندر ونت» در گسترش این رویکرد در حوزه روابط بین‌الملل نقش مهمی داشت. از نظر ونت، در برابر برداشت‌های یک جانبه کارگزارمحور و ساختارمحور، برداشت «ساختاریابی» قرار می‌گیرد که بر توان بخشی متقابل کارگزار و ساختار تأکید دارد. به اعتقاد وی «افراد و دولت‌ها هستند که به ساختار قوام می‌دهند، اما خود آن‌ها نیز با ساختار قوام می‌یابند؛ از این رو با قوام متقابل روبه‌رو هستیم، نه عمل یک جانبه».

در این پژوهش با توجه به اینکه هر یک از نگرش‌های کارگزارمحور و ساختارمحور به دلیل اینکه یک یا دو عنصر را به عنوان عوامل تعیین کننده رفتار در سطح نظام بین‌الملل در نظر می‌گیرند و از سایر عوامل غفلت می‌کنند، نمی‌توانند تحلیل کاملی درباره مسائل ارائه کنند؛ اما رهیافت تلفیقی به دلیل توجه همزمان به عناصر مذکور و مهم‌تر از همه بررسی امکان تعامل و تقابل میان آن‌ها، بهتر می‌تواند آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا را تحلیل کند.

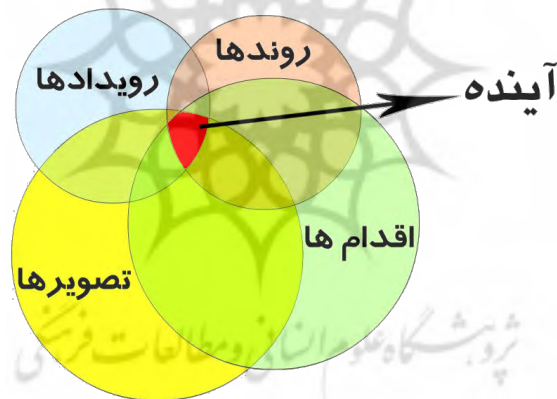
۲-۲- آینده پژوهی

آینده پژوهی به معنای مطالعه سیستماتیک و ساختاریافته آینده است که شامل شناسایی روندهای کلیدی، تجزیه و تحلیل عوامل تأثیرگذار و توسعه سناریوهای مختلف برای درک بهتر از آنچه ممکن است در آینده اتفاق بیفتد، می‌باشد. این فرآیند می‌تواند به سازمان‌ها، دولت‌ها و افراد کمک کند تا برای چالش‌ها و فرصت‌های آینده آماده شوند. آینده پژوهی به جوامع و نظام‌ها نیز

کمک می‌کند تا تصاویر و اقدامات خود را برای آینده بهتر تعریف کنند و با ایجاد تصویرهای مثبت از آینده و طرح‌ریزی و تصمیم‌گیری بر اساس این تصویرهای مثبت اقدام کنند (لعل علیزاده و دیانت، ۱۳۹۹: ۱۹۸). (Laleh Alizadeh & Dianat, 2021: 198). آینده‌پژوهی رشته‌ای مستقل است که به بررسی، تحلیل و پیش‌بینی تحولات احتمالی آینده بر اساس روندهای موجود، عدم قطعیت‌ها و نیروهای پیشران می‌پردازد. این حوزه با استفاده از روش‌های علمی و تحلیلی به درک بهتر آینده‌های ممکن، محتمل و مطلوب کمک کرده و به سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران در تدوین راهبردهای اثربخش یاری می‌رساند. وندل بل آینده‌پژوهی را به‌عنوان «مطالعه نظام‌مند آینده‌های ممکن، محتمل و مطلوب، با هدف ارائه مبنایی برای تصمیم‌گیری بهتر در زمان حال» تعریف می‌کند (Bell, 1997).

۲-۳- نظریه جیمز دیتور در آینده‌پژوهی

از منظر جیمز دیتور، آینده از چهار عنصر رویدادها، روندها، تصاویر و اقدامات (یا برنامه‌ها) تشکیل می‌شود (Dator, 2005: 4). این عناصر به تنهایی یا با ترکیب می‌توانند باعث پیدایش آینده‌های مختلفی شوند.



شکل ۱- رابطه اجزای سازنده آینده (Dator, 2005)

۲-۳-۱- رویدادها

رویدادها حوادثی هستند که به صورت یکباره پدید می‌آیند، الزاماً همگرا و تناوبی نیستند؛ همچنین تجربه، سابقه تاریخی و داده‌های مربوط به آن‌ها قطعیت ندارد. رویدادها قابل دیدن و مشهود بوده و در مدیریت آینده پیش از آن‌که تجربه باشند، عامل نوآوری و دقت نظر هستند. رویدادها به شدت بر روندها تأثیر می‌گذارند و ممکن است روندها را کند یا تسریع نمایند.

۲-۳-۲- روندها

روند، مجموعه‌ای از رویدادها است که بر اساس یک چارچوب شناختی خاص، گمان می‌شود که ربطی علی به هم دارند. روندها در بردارنده مجموعه رویدادهایی هستند که با یکدیگر سازگاری منطقی دارند. با استفاده از روندها، افزون بر پیش‌بینی رویدادهای (آینده)، می‌توان تصاویر آینده را نیز ترسیم کرد. روندها سرشتی تکراری و تناوبی دارند و تجربه، سابقه و اطلاعاتی از آن‌ها معمولاً موجود است.

۲-۳-۳- تصاویر

سومین عامل عمده‌ای که آینده را شکل می‌دهد، تصویرهایی (چشم اندازهایی) است که مردم در ذهن خود از آینده مطلوب می‌سازند. تصاویر حکایت‌کننده هستند و نشان می‌دهند بازیگران چه عزم و اراده‌ای دارند و بر این اساس؛ مطالعه تصاویر برای فهم و درک آینده به ما کمک می‌کند.

۲-۳-۴- اقدام‌ها و برنامه‌ها

اقدام‌هایی که برای رسیدن به آینده مطلوب طرح‌ریزی می‌شوند. این اقدام‌ها برای اثرگذاری بر آینده صورت می‌گیرند؛ آینده‌پژوهی در صدد کمک به مردم و سازمان‌ها است تا بر پایه پیش‌بینی تصاویر، طرح‌ها و برنامه‌های عملی خود را به پیش برند.

۲-۴-۱- نیروهای پیشران

نیروهای پیشران در آینده‌پژوهی به عواملی اطلاق می‌شوند که روندها و تغییرات اساسی را در سیستم‌های مختلف هدایت کرده و شکل می‌دهند. این نیروها شامل عوامل اجتماعی، اقتصادی، فناوری، زیست‌محیطی، سیاسی و فرهنگی هستند که تأثیر قابل توجهی بر تحولات آینده دارند. نیروهای پیشران، «عواملی هستند که تغییرات آینده را تحریک کرده، شکل می‌دهند و می‌توانند به صورت روندهای بلندمدت یا رویدادهای ناگهانی ظاهر شوند» (Schwartz, 2007: 105).

۳- یافته‌های پژوهش

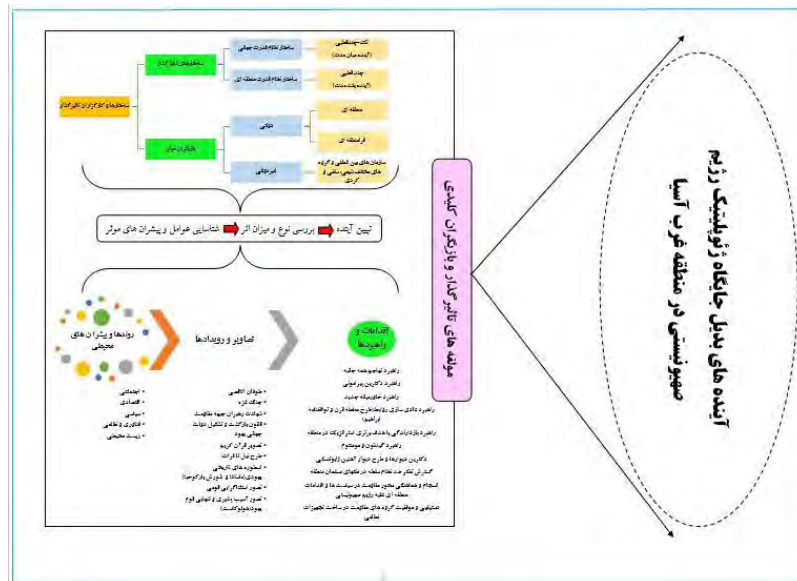
این پژوهش درصدد ارائه چارچوبی از ترکیب نظریه «ساخت یابی» و نظریه جیمزدیتور درباره ساخت آینده برای تحلیل آینده جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا است. با توجه به چارچوب نظریه «ساخت یابی»، اجزای ساختاری برجسته در پویایی قدرت منطقه غرب آسیا را می‌توان به طور سیستماتیک به دو حوزه اصلی تقسیم کرد: «ساختار سیستم قدرت بین‌المللی» و «ساختار سیستم قدرت منطقه‌ای». با توجه به اینکه واحدهای ملی دارای درجات مختلف قدرت در چارچوب نظام بین‌المللی هستند، بنابراین سلسله مراتبی از قدرت در سیستم جهانی وجود دارد. نظام بین‌المللی در این حالت از طریق نظرات متفاوتی از جمله نظام تک قطبی،

دو قطبی، چند قطبی و تک- چند قطبی و... تفسیر می‌شود. تسلط هر یک از این پیکربندی‌های ساختاری، الزامات و پیامدهای متفاوتی را برای جایگاه ژئوپلیتیک آینده رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا ایجاد خواهد کرد. علاوه بر عوامل مادی، هنجارهای بین‌المللی نیز از عوامل مهم در شکل‌گیری ساختار نظام بین‌المللی هستند. شرایط در حال تحول در غرب آسیا، مشارکت بسیاری از بازیگران را در پیکربندی ساختار قدرت تسریع کرده است.

به طور کلی، این بازیگران را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: بازیگران دولتی فراملی (یعنی ایالات متحده آمریکا، روسیه و چین)، بازیگران دولتی منطقه‌ای (از جمله ایران، رژیم صهیونیستی، ترکیه و عربستان سعودی) و بازیگران غیر دولتی. مهم‌ترین بازیگران ژئوپلیتیک غیر دولتی در منطقه غرب آسیا شامل گروه‌های شیعی، گروه‌های کردی و گروه‌های سلفی هستند که از منظر نظریه ژئوپلیتیک انتقادی تلاش می‌کنند تا بر کارگزاران و ساختارها در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی تأثیر بگذارند. بر اساس مطالب مطرح شده و پس از جمع‌بندی نظرات کارشناسی، آینده‌پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا را می‌توان بر اساس مدل زیر تبیین و جستجو کرد:



شکل ۲- نقشه جغرافیایی کشورهای منطقه غرب آسی



شکل ۳- مدل چارچوب مفهومی آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا

در ادامه برخی مطالب احصاء شده در مدل چارچوب مفهومی آینده پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا بر اساس نظریه‌های مطرح شده بیان می‌گردد:

۳-۱- ساختارها و بازیگران تأثیرگذار بر آینده جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی

تحلیل‌های گوناگون و گزارش‌های روند که توسط سازمان‌های بین‌المللی متعدد انجام شده است، نشان می‌دهد که ایالات متحده دیگر تنها ابرقدرت نیست. گزارش «روندهای استراتژیک ۲۰۱۸» تأکید می‌کند در حالی که ایالات متحده یک بازیگر محوری در مسائل بین‌المللی است، ولیکن ظرفیت بلندمدت آن برای رهبری جهانی به خطر افتاده است. دوره تک قطبی پس از جنگ سرد در حال نزدیک شدن به پایان خود است، زیرا نفوذ و برتری نظامی و اقتصادی آمریکا روز به روز در حال کاهش است و در همین حال، چین و روسیه به‌عنوان بازیگران اصلی برهم‌زننده نظم بین‌المللی لیبرال حاکم ظهور و بروز یافته‌اند. در ساختار نظام بین‌الملل، به نظر می‌رسد نظریه نظام تک-چندقطبی برای توصیف آینده میان مدت و نظریه چند قطبی برای توصیف آینده بلند مدت مناسب‌تر است.

ساختار نظام قدرت منطقه‌ای از سال ۲۰۰۳ میلادی به‌عنوان چند قطبی تعریف شده است. مصر، عربستان، ایران، ترکیه و رژیم صهیونیستی، قدرت‌های منطقه‌ای هستند که هر کدام با ظرفیت‌های متفاوتی از قدرت در منطقه غرب آسیا در حال نقش آفرینی می‌باشند. از ویژگی ثابت

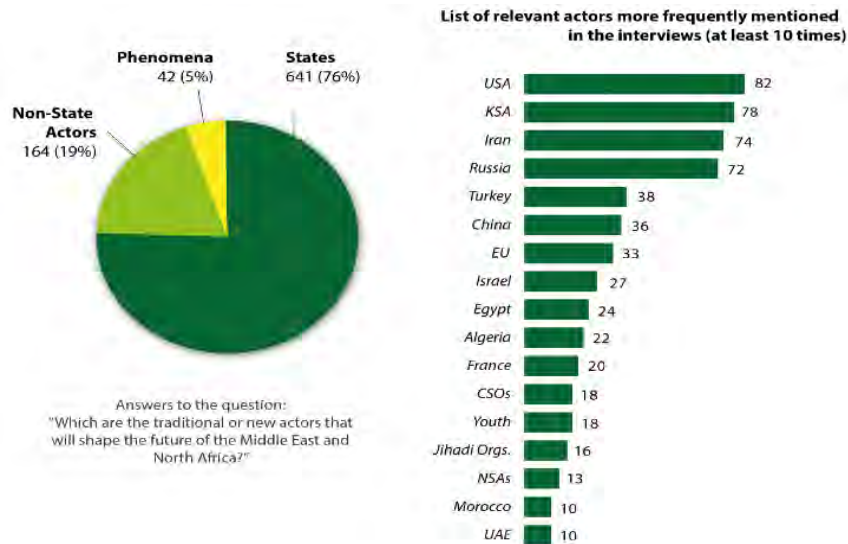
نظام منطقه‌ای غرب آسیا از زمان پایان جنگ جهانی دوم چند قطبی بودن است. در چنین سیستمی زمانی که یکی از قدرت‌ها بیش از حد رشد کند، سایر بازیگران تلاش می‌کنند که با آن مقابله کنند (Litvak et al, 2018: 53). شناسایی و تعریف ساختارهای قدرت در منطقه غرب آسیا شامل سه محور منطقه‌ای است که عبارتند از:

- ۱) جبهه مقاومت شامل ایران، عراق، سوریه، لبنان، یمن و فلسطین
- ۲) کشورهای ترکیه، قطر، گروه‌های اخوان المسلمین در منطقه
- ۳) عربستان و متحدان آن شامل اردن، مصر، مراکش و الجزایر

غرب آسیا به دلیل اهمیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی، همواره توجه قدرت‌های فرامنطقه‌ای را به خود جلب کرده است؛ در نتیجه بخش قابل توجهی از نظم امنیتی این منطقه به نحوه ورود و خروج و راهبرد قدرت‌های فرامنطقه‌ای در آن بستگی دارد که این امر تحت تأثیر دو عامل است: اول، اولویت‌بندی سطح و میزان منافع که قدرت‌های فرامنطقه‌ای برای خود در این منطقه تعریف می‌کنند؛ دوم، تمایل و درخواستی که کشورهای منطقه از قدرت‌های فرامنطقه‌ای برای ورود به معادله رقابت‌های منطقه به نفع خود دارند. در سال ۲۰۱۸ میلادی مؤسسه «منارا»^۱ در یک پروژه تحقیقاتی و مصاحبه با کارشناسان مختلف در پاسخ به این سؤال که «کدام یک از بازیگران سنتی یا جدید آینده منطقه منا را شکل خواهند داد؟»؛ درصدد شناسایی بازیگران آینده منطقه برآمدند که نتایج این مصاحبه‌ها در قالب شکل زیر ترسیم شده است. این گزارش مبتنی بر ارزیابی ۵۸ مطالعه آینده پژوهی در مورد روندها و کلان روندها در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹ Middle East and North Africa Regional Architecture

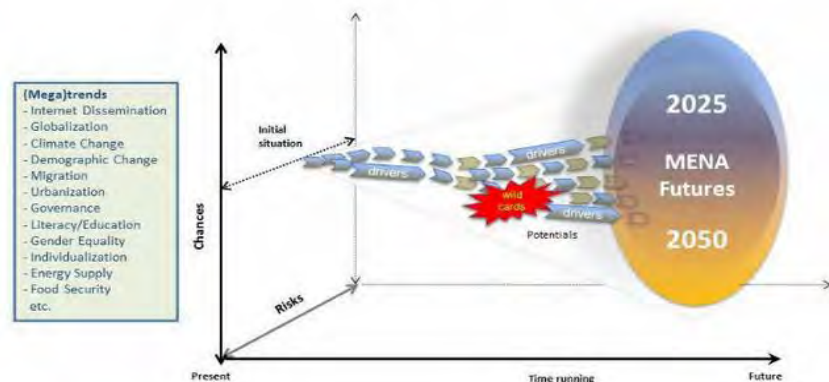


شکل شماره ۴- بازیگرانی که آینده منطقه را شکل خواهند داد (Goll et al., 2019: 14).

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، بازیگران تأثیرگذار در آینده غرب آسیا به ترتیب شامل دولت‌ها (۷۶ درصد)، بازیگران غیر دولتی (۱۹ درصد) و اشخاص (۵ درصد) هستند؛ بر این اساس دولت‌ها، مهم‌ترین بازیگران تأثیرگذار در آینده غرب آسیا هستند (میرحسینی، ۱۴۰۰: ۱۵۸-۱۵۹). در چارچوب مدل پیشنهادی در این پژوهش، شش بازیگر کلیدی در راستای اثرگذاری بر ساختارهای آینده رژیم صهیونیستی و منطقه غرب آسیا به ترتیب شامل: آمریکا، عربستان، ایران، روسیه، ترکیه و چین هستند؛ بنابراین سه بازیگر فرماندهی‌ای (آمریکا، روسیه و چین) و سه بازیگر منطقه‌ای (عربستان، ایران و ترکیه) بیشترین نقش را در آینده غرب آسیا بازی خواهند کرد.

۳-۲- روندهای تأثیرگذار در منطقه غرب آسیا

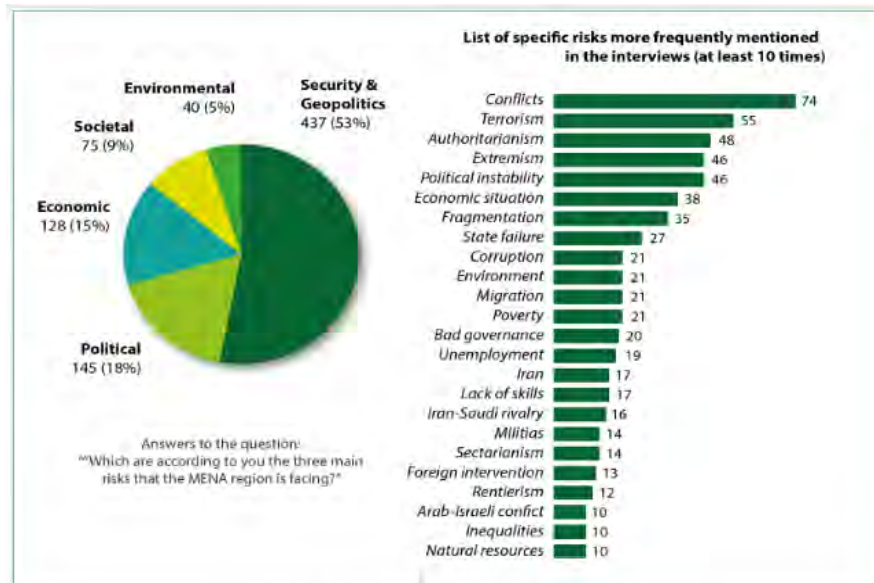
به منظور ایجاد شناخت از نظم آینده در افق ۲۰۵۰ در منطقه منا به واسطه تحلیل‌های انجام شده و مطالعات آینده‌پژوهی، گزارشی منتشر شد که چندین کلان روند مهم در ارتباط با منطقه را برای مطالعه و تمرکز بیشتر پیشنهاد داده است. مهم‌ترین کلان روندهای احصاء شده عبارتند از: امنیت غذایی، تغییر آب و هوا، شهرنشینی، تغییرات جمعیتی، نظامی‌سازی، روندهای انرژی، نفوذ به اینترنت و فناوری، سواد و آموزش، برابری جنسیتی/ فردگرایی، روند دین‌داری/ سکولاریزاسیون، امنیت‌سازی، حکومت و جهانی‌سازی (Goll et al., 2019: 96). مخروط زیر بر اساس کلان روندهای استخراج شده در منطقه منا ترسیم شده است.



شکل شماره ۵- مخروط آینده ساخته شده بر اساس کلان روندها (Goll et al, 2016: 95)

مؤسسه «منارا» در پروژه تحقیقاتی با موضوع «آینده‌های متصور برای خاورمیانه و شمال آفریقا»، روندهای اثرگذار بر آینده منطقه منا را با استفاده از روش‌های آینده‌پژوهی شامل: دلفی و مصاحبه شناسایی کرد. مهم‌ترین موضوعات تأثیرگذار بر آینده منطقه غرب آسیا بر اساس نظر پاسخ دهندگان به ترتیب عبارت‌اند از: امنیتی و ژئوپلیتیکی (۵۳ درصد)، سیاسی (۱۸ درصد)، اقتصادی (۱۵ درصد)، اجتماعی (۹ درصد) و زیست محیطی (۵ درصد). بر اساس تحلیل‌های انجام شده نیز ۲۴ موضوع به‌عنوان مهم‌ترین روندهای تأثیرگذار بر آینده منطقه غرب آسیا شناسایی شد که عبارتند از: بی‌ثباتی سیاسی، فساد، افراط‌گرایی، اقتدارگرایی، تکه‌تکه‌شدن، وضعیت اقتصادی بی‌ثبات، مناقشات تروریستی، مهاجرت، بیکاری، عدم مهارت، دولت‌های شکست خورده، محیط زیست، نابرابری و منابع طبیعی، فقر، حکمرانی بد، ایران، رقابت ایران و عربستان، رانتیرسم، شبه نظامیان، مداخله خارجی، تضاد اعراب و رژیم صهیونیستی و فرقه‌گرایی.

بر اساس تحلیل روندهای احصاء شده در منطقه غرب آسیا، بیشتر روندها منفی است و به نظر می‌رسد که چالش‌های فزاینده در این منطقه بیش از فرصت‌های آن می‌باشد (میرحسینی، ۱۴۰۰: ۲۷۲-۲۷۳) (Mirhosseini, 2022: 272-273). تا سال ۲۰۳۰ میلادی، منطقه غرب آسیا یکی از ناآرام‌ترین و آشوبناک‌ترین مناطق در جهان که تحت تأثیر بازیگران دولتی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین بازیگران غیردولتی باقی خواهد ماند و می‌توان شاهد خطرات و تغییرات ژئوپلیتیکی مهمی در این منطقه بود.



شکل شماره ۶: خطرات اصلی آینده منطقه منا (Goll et al., 2019: 6).

۳-۳- روندهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری و زیست محیطی

با بررسی روندهای مختلف در رژیم صهیونیستی، می‌توان در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری و زیست محیطی پیش‌رناها و عوامل مختلفی را شناسایی نمود که بر آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا می‌تواند اثر گذار باشند. در چارچوب مدل پیشنهادی در این پژوهش مهم‌ترین روندهای قابل بررسی را می‌توان به شرح ذیل بیان نمود:

۳-۳-۱- روندهای اجتماعی

مهم‌ترین عوامل و روندهای اجتماعی قابل بررسی و تأثیرگذار بر آینده رژیم صهیونیستی شامل موارد ذیل می‌باشند:

هم بستگی اجتماعی، بحران تابعیت و هویت، بحران گسل‌های نژادی و دینی، درگیری‌های اصلی ایدئولوژیک، قومی و مذهبی بین رژیم صهیونیستی، کاهش اعتماد به رسانه‌ها، سیر نزولی اعتماد به دولت، کاهش ورود مهاجران به رژیم صهیونیستی، مهاجرت معکوس یهودیان از سرزمین‌های اشغالی، توقف روند افزایش جمعیت، نرخ مرگ و میر، مرگ جمعیتی رژیم صهیونیستی تا سال ۲۰۴۰، تغییر اعتقاد به آرمان صهیونیسم، ناکامی در فرآیند دولت-ملت‌سازی، تشدید اختلافات درباره آرمان دولت یهودی، افزایش میزان فقر در رژیم صهیونیستی، افزایش سن ازدواج و مسئله جمعیت، میزان امید به آینده در رژیم صهیونیستی.

۳-۲-۲ روندهای اقتصادی

مهم‌ترین عوامل و روندهای اقتصادی قابل بررسی و تأثیرگذار بر آینده رژیم صهیونیستی شامل موارد ذیل می‌باشند:

نرخ تورم، تثبیت نرخ بیکاری، ناترازی و کسری بودجه دولت رژیم صهیونیستی، کاهش نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی (GDP)، میزان صادرات و واردات.

۳-۳-۳ روندهای سیاسی

مهم‌ترین عوامل و روندهای سیاسی قابل بررسی و تأثیرگذار بر آینده رژیم صهیونیستی شامل موارد ذیل می‌باشند:

کنست و جریان‌های غالب آن، انواع جریان راست گرا و احزاب وابسته به آن، انواع جریان چپ و احزاب وابسته به آن؛ ارتقای جایگاه افراطیون راست گرا و تضعیف چپ گراها، قانون دولت-ملت یهود و نقض حقوق اقلیت‌ها، پسا صهیونیسم، اختلاف در اعتماد به دولت، نفوذ گروه‌ها و سازمان‌های مختلف در جامعه رژیم صهیونیستی، دیدگاه‌ها در رابطه با رهبری سیاسی رژیم صهیونیستی، نحوه عملکرد سیستم سیاسی و آینده رژیم صهیونیستی، تقویت جایگاه رژیم صهیونیستی در سیاست خارجی آمریکا، حفظ مزیت نظامی کیفی رژیم صهیونیستی توسط آمریکا، امنیت نقطه ضعف رژیم صهیونیستی، راهبرد منطقه‌ای رژیم صهیونیستی، نگرش رژیم صهیونیستی نسبت به تحولات سوریه، راهبرد هویتی-قدرتی رژیم صهیونیستی در خاورمیانه پس از بهار عربی، تغییر رویکرد دکترین پیرامونی رژیم صهیونیستی به سمت پیمان ابراهیم، تهدیدات جبهه جنوب و شمال، پیامدهای عملیات طوفان الاقصی، افول هژمونی آمریکا و تأثیر آن بر رژیم صهیونیستی.

۳-۳-۴ روندهای فناوری

مهم‌ترین عوامل و روندهای فناورانه قابل بررسی و تأثیرگذار بر آینده رژیم صهیونیستی شامل موارد ذیل می‌باشد:

روند صادرات فناوری پیشرفته رژیم صهیونیستی، زیربخش‌های پیشروی فناوری شامل: نرم‌افزار، مخابرات، هوش مصنوعی، رایانش ابری، توسعه فناوری و اطلاعات عمومی، تکنولوژی شیرین‌سازی آب؛ فناوری پزشکی، وضعیت بسیار مناسب دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی رژیم صهیونیستی، تقویت قدرت فناوری نظامی، هزینه‌های نظامی، تقویت دیپلماسی مجازی یا دیجیتال.

۳-۳-۵ روندهای زیست محیطی

مهم‌ترین عوامل و روندهای زیست محیطی قابل بررسی و تأثیرگذار بر آینده رژیم صهیونیستی شامل موارد ذیل می‌باشد:

مدیریت چالش کم آبی در رژیم صهیونیستی، افزایش آلودگی هوا و چالش مدیریت زباله‌ها.

۳-۴- تصاویر و رویدادها

رویدادهای مهمی از زمان تأسیس رژیم صهیونیستی رخ داده است که آینده این رژیم را از جهات مختلف تحت تأثیر قرار داده است. یکی از رویدادهای اثرگذار که در آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی اثر خواهد گذاشت، عملیات طوفان الاقصی و جنگ غزه است. این عملیات به‌طور گسترده‌ای ماهیت جنایتکارانه رژیم صهیونیستی را در سطح جهانی افشا کرد و روند عادی‌سازی روابط کشورهای عربی به‌ویژه عربستان با رژیم صهیونیستی را مختل نمود. عملیات طوفان الاقصی در طول ۶۰ سال گذشته بی‌سابقه بوده است. پیش از این اقدام، جریان مقاومت عمدتاً دفاعی و یا به صورت عملیات‌های ویژه و محدود در برابر تهاجم و تجاوز رژیم صهیونیستی صورت می‌گرفت؛ اما این عملیات از نقطه نظر استفاده از اصل غافل‌گیری عملیات در عمق، استفاده از سلاح‌های مختلف پیش‌روی زمینی، تصرف سرزمین، گرفتن تلفات بالا از اشغالگران و به اسارت گرفتن صدها صهیونیست، قطعاً بی‌نظیر است و نشان از قدرت افزایی مستمر جبهه مقاومت دارد (رکابیان و دیگران، ۱۴۰۳: ۱۱۸) (Rakabian et al, 2024: 118). از ابتدای تأسیس، رژیم صهیونیستی بر اساس تصاویر ذهنی شکل گرفته در ذهن سیاستمداران خود راهبردها و اقدامات را عملیاتی می‌نماید. طرح نیل تا فرات یکی از مهم‌ترین انگاره‌ها و تصاویری است که رژیم صهیونیستی از ابتدای تأسیس به دنبال تحقق آن بوده است. تکرار ادعاهای مربوط به این طرح در شرایط کنونی که رژیم صهیونیستی جنگ را از غزه به لبنان گسترش داده است، نشان از فراهم آوردن ابزار مشروعیت‌بخش برای سیاست گسترش جغرافیایی دارد. صهیونیست‌ها برای طرح «از نیل تا فرات» که سال‌ها از سوی رهبران این رژیم مطرح می‌شود، منابع مختلفی را ذکر کرده‌اند که نخستین آن تورات است. در چارچوب مدل پیشنهادی در این پژوهش مهم‌ترین تصاویر و رویدادهای تأثیرگذار عبارتند از: عملیات طوفان الاقصی، جنگ غزه و شهادت رهبران جبهه مقاومت.

تصاویر شامل: قانون بازگشت و تشکیل دولت جهانی یهود، تصویر قرآن کریم (آیه ۴ و ۵ سوره اسراء)، طرح نیل تا فرات، اسطوره‌های تاریخی یهودی (ماسادا و شورش بارکوخبا)، تصور استثنائگرایی قومی، تصور آسیب‌پذیری و تنهایی قوم یهود (هولوکاست).

۳-۵- اقدامات و برنامه‌ها

در چارچوب مدل پیشنهادی، مهم‌ترین اقدامات و راهبردهای تأثیرگذار عبارتند از: راهبرد تهاجم همه جانبه، راهبرد دکترین پیرامونی، راهبرد خاورمیانه جدید، راهبرد عادی‌سازی روابط (طرح معامله قرن و توافقنامه ابراهیم)، راهبرد بازدارندگی با هدف برتری

استراتژیک در منطقه، راهبرد گیدئون و مومتوم، دکترین دیوارها و طرح دیوار آهنین ژابوتنسکی، گسترش تفکر ضد نظام سلطه در ملت‌های مسلمان منطقه، انسجام و هماهنگی محور مقاومت در سیاست‌ها، اقدامات منطقه‌ای علیه رژیم صهیونیستی و دستیابی گروه‌های مقاومت به فناوری‌های جدید نظامی. در ادامه به بررسی برخی از مهم‌ترین راهبردهای مطرح شده می‌پردازیم.

۳-۵-۱- راهبرد دکترین پیرامونی

یکی از مهم‌ترین مسائل ژئوپلیتیک منطقه‌ای رژیم صهیونیستی، نظریه سیاسی «بن‌گورین» اولین نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی است که به «دکترین پیرامونی» مشهور است. ایده اصلی «دکترین پیرامونی بن‌گورین» ایجاد ارتباط و برقراری اتحاد میان رژیم صهیونیستی و کشورهای مسلمان غیر عرب در منطقه غرب آسیا است تا این رژیم از این طریق بتواند علیه کشورهای عربی ضد رژیم صهیونیستی تقویت شود و حامیانی پیدا کند. سران صهیونیسم، رژیم صهیونیستی را در میان کشورهای عرب مسلمان تشکیل دادند که این مسئله با مخالفت شدید ملت‌ها و دولت‌های عرب آن روز مواجه شد. تمام همسایه‌های رژیم صهیونیستی را اعراب مسلمان تشکیل می‌دادند و علاوه بر آن، در لایه دوم و سوم همسایگان آن نیز عمدتاً اعراب قرار داشتند. بر همین اساس، برقراری ارتباط با کشورهای ترکیه، ایران، اتیوپی و حتی کردهای ساکن عراق در دستور کار قرار گرفت. ترکیه سیاست‌های غرب‌گرایانه را در کشورش پیاده می‌کرد و عضو اتحادیه ناتو هم بود. به علاوه تمایل شدیدی به عضویت در اتحادیه اروپایی داشت و از این نظر در میان کشورهای اسلامی منطقه، گزینه مناسبی برای برقراری روابط با رژیم صهیونیستی محسوب می‌شد. ایران عصر پهلوی هم متحد اصلی ایالات متحده آمریکا در منطقه و ژاندارم خلیج فارس محسوب می‌شد و برقراری ارتباط رژیم صهیونیستی با آن از سوی آمریکایی‌ها نیز تشویق می‌شد. از این رو رژیم صهیونیستی به سمت ترکیه و ایران گرایش پیدا کرد و نهایتاً روابط سیاسی، امنیتی و نظامی خود را با آن‌ها تقویت نمود.

دکترین پیرامونی رژیم صهیونیستی در دهه ۱۳۷۰ شمسی گسترش پیدا کرد و سبب شد رژیم صهیونیستی به برقراری رابطه با کشورهای مسلمان خارج از منطقه غرب آسیا (نظیر نیجریه، قزاقستان، تاجیکستان و...) روی بیاورد. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و سپس فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی از عوامل مهم در این سیاست منطقه‌ای رژیم صهیونیستی بوده است (کثیری نژاد، ۱۴۰۰: ۴۹) (Kasirinejad, 2022: 49).

۳-۵-۲- راهبرد خاورمیانه جدید

راهبرد «خاورمیانه جدید» توسط شیمعون پرس مطرح شد که در آن زمان نماینده کنست بود. وی در سال ۱۳۷۲ به همراه «اریه ناآور» کتابی با این عنوان منتشر کرد که سبب راه یافتن اصطلاح

خاورمیانه جدید به مطالعات منطقه شد. پرس در کتاب خود به تشریح شرایط منطقه پس از پیمان صلح موسوم به «اسلو» پرداخت. وی معتقد بود که با انعقاد پیمان اسلو میان رژیم صهیونیستی و سازمان آزادی بخش فلسطین، مناسبات سیاسی و امنیتی در منطقه دگرگون می‌شود و در واقع یک خاورمیانه جدید شکل می‌گیرد. پرس بر این باور بود که در این دوره باید همکاری اقتصادی میان رژیم صهیونیستی و کشورهای هدف افزایش یابد تا زمینه‌ساز برقراری ارتباطات سیاسی با کشورهای منطقه شود. شکل‌گیری روابط اقتصادی منجر به ایجاد منافع اقتصادی و در بلندمدت باعث ایجاد منافع ملی برای کشورهای منطقه می‌شود. پس از ایجاد چنین روابطی، کشورهای منطقه تمایل خواهند داشت منافع اقتصادی خود را فدای مقابله با رژیم صهیونیستی نکنند. وی جامعه هدف خود را علاوه بر جوانان فلسطینی در لبنان، مصر، اردن، تونس، الجزایر، لیبی، عراق، ترکیه، عربستان سعودی و... تعریف کرده بود (کثیری نژاد، ۱۴۰۰: ۵۳) (Kasirinejad, 2022: 53).

۳-۵-۳- راهبرد عادی‌سازی روابط

راهبرد ایران در مواجهه با رژیم صهیونیستی بر مبنای موازنه‌گری سخت نظامی و شبکه‌بازدارندگی نامتقارن با هدف مهار و سپس کوچک‌سازی این رژیم و نهایتاً وارد آوردن ضربه نهایی متمرکز شده است. راهبرد اعراب به‌ویژه از ۱۹۷۹م در قالب راهبرد مصون‌سازی به نحو بهتری قابل درک است (طاهری و سعیدی، ۱۴۰۲: ۲۸) (Taheri & Saeedi, 2024: 28).

راهبرد عادی‌سازی روابط اسرائیل به فرآیند برقراری و تقویت روابط دیپلماتیک، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بین اسرائیل و کشورهای دیگر، به‌ویژه کشورهای عربی و اسلامی اشاره دارد. این راهبرد در سال‌های اخیر به‌خصوص پس از توافقات ابراهیم در سال ۲۰۲۰، به‌طور قابل توجهی مورد توجه قرار گرفته است. عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی به‌طور رسمی از سال ۱۹۷۹ با توافق صلح بین اسرائیل و مصر آغاز شد. پس از آن، در سال ۱۹۹۴، توافق صلح با اردن به امضاء رسید. اما روند عادی‌سازی روابط در سال‌های اخیر با توافقات ابراهیم تسریع شد. توافقات ابراهیم که در سپتامبر ۲۰۲۰ بین اسرائیل و چند کشور عربی (از جمله امارات متحده عربی و بحرین) به امضاء رسید، نقطه عطفی در عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی به شمار می‌رود. در واقع هدف از اتخاذ استراتژی عادی‌سازی روابط خنثی نمودن مخالفت‌های گسترده کشورهای عربی با موجودیت رژیم صهیونیستی و کنترل منطقه‌ای ایشان از طریق ارتباط با همسایگان این کشورها بود (جاودانی مقدم و موسوی زاده، ۱۳۸۷: ۶۹) (JavadaniMoghaddam & MousaviZade, 2009: 69).

۳-۵-۴- راهبرد تهاجم همه جانبه

با تأسیس حکومت جعلی صهیونیستی در قلب جهان اسلام، مناطق درگیر فلسطین بین ملت‌های اسلامی عرب و رژیم صهیونیستی درگیر شدند؛ اما با شکست اعراب در جنگ‌های ۱۹۷۳، ۱۹۶۷، ۱۹۵۶ و ۱۹۴۸ میلادی، راهبرد مقاومت و ایستادگی در مقابل رژیم صهیونیستی تضعیف شد و با وساطت آمریکا، گفت‌وگوهای سیاسی بین این دولت‌ها و رژیم صهیونیستی آغاز شد که در مواردی به تفاهم‌های سازش منجر شد. به این ترتیب خط سازش توسط چند دولت خاورمیانه و رژیم صهیونیستی اتخاذ شد که با پروژه‌ای به نام صلح مادرید آغاز و پس از یازده دوره مذاکرات دو جانبه و چند جانبه منجر به توافق نامه اسلو در سال ۱۹۹۳ شد که در آن یاسر عرفات مجبور به عدول از مواضع خود مبنی بر آزادی کلیه اراضی اشغالی فلسطین شد.

سازش عرفات با رژیم صهیونیستی، آسیب رساندن به آرمان فلسطین را به همراه داشت. پس از شروع روند سازش، سازمان آزادی فلسطین (ساف) به دنبال مذاکره و رابطه با رژیم اشغالگر قدس بود. از دیگر آسیب‌های ناشی از این سازش، تغییر در مواضع کشورهای دیگر مانند مصر در قبال رژیم صهیونیستی بود که منجر به امضای قرارداد کمپ دیوید و خروج مصر از میدان‌های درگیری عربی- رژیم صهیونیستی شد (رجبی، ۱۳۹۹: ۱۹۲) (Rajabi, 2021: 1399). آخرین اقدام در این زمینه طرح موسوم به معامله قرن و برگزاری اجلاس منامه در سال ۱۳۹۸ شمسی بود که هدف آن حذف فلسطین و نابودی کامل آن برای همیشه بود.

نتیجه‌گیری

ارتباط بین آینده‌پژوهی و مسائل ژئوپلیتیک به‌ویژه در دنیای پیچیده و در حال تغییر امروز اهمیت زیادی دارد. آینده‌پژوهی می‌تواند به تحلیل روندها، توسعه سناریوها و شناسایی تهدیدات و فرصت‌های جدید در زمینه ژئوپلیتیک کمک کند. این ارتباط به کشورها و سازمان‌ها این امکان را می‌دهد که برای چالش‌های آینده آماده شوند و تصمیمات استراتژیک بهتری اتخاذ کنند. آینده‌پژوهی به‌عنوان یک ابزار تحلیلی و پیش‌بینی، می‌تواند به ترسیم آینده جایگاه ژئوپلیتیکی کشورها از طریق روش‌ها و فرآیندهای مختلف کمک کند. آینده‌پژوهی برای یافتن تجویزهای کارآمد از خرد جمعی کمک می‌گیرد. آینده موقعیت ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا متأثر از پیشران‌ها، رویدادها و روندهای مختلفی در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است. غرب آسیا منطقه‌ای با ویژگی‌های خاصی همچون قرار گرفتن در میان سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا، خاستگاه ظهور ادیان بزرگ، محور تبادلات و تحولات منطقه‌ای، پایگاه امپراتوری‌های بزرگ، داشتن آبراه‌های مهم بین‌المللی، وضع منابع غلیظ ایدئولوژیکی و درنهایت قلب حوزه

فرهنگی جهان اسلام است. با بررسی تاریخچه بحران خاورمیانه در ۷۵ سال گذشته یعنی از زمان تشکیل دولت رژیم صهیونیستی، می‌توان فهمید که شکل‌گیری این دولت و تلاش برای بقا و مشروعیت خود، یکی از ریشه‌های اصلی بحران در این منطقه است؛ ولیکن درک رویدادهای شتابان منطقه‌ای و اجتناب از غافل‌گیری به علت ماهیت تغییر پذیر جهان و سرعت بالای تحولات، تصمیم‌گیری هوشمندانه و فهم درست گذشته و حدس‌های مستدل درباره آینده را می‌طلبد. در همین راستا، آینده‌نگری نسبت به تحولات ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا برای جلوگیری از هرگونه غافل‌گیری و چالش امنیتی بدون اتخاذ روشی علمی و روشمند غیرممکن می‌باشد.

رژیم صهیونیستی دارای جایگاه ژئوپلیتیکی مهم و تأثیرگذاری در نظام قدرت در منطقه غرب آسیا می‌باشد. مقام معظم رهبری در سخنرانی‌های اخیر خود، تأکید فراوان بر شکل‌گیری نظم نوین جهانی داشته‌اند. از همین رو احتمالاً یکی از مناطق شکل‌دهنده نظم نوین جهانی در آینده، منطقه غرب آسیا خواهد بود و در تعیین ساختارهای نظام قدرت تأثیرگذار خواهد بود. هدف اصلی در پژوهش حاضر تبیین مدل چارچوب مفهومی آینده‌پژوهی جایگاه ژئوپلیتیک رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا بوده است که در همین راستا در جهت تدوین چارچوب مذکور، از ترکیب نظریه جیمز دیتور در آینده‌پژوهی و نظریه ساخت‌یابی الکساندر ونت در روابط بین‌الملل؛ در باره شکل‌گیری آینده رژیم صهیونیستی استفاده گردید. بر اساس چارچوب پیشنهاد شده روندها، رویدادها، تصاویر، اقدامات، ساختارها و کارگزاران، مهم‌ترین عوامل اثرگذار در شکل‌گیری آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی هستند. بر اساس چارچوب پیشنهادی و برای پژوهش‌های آینده می‌توان با توجه به مدل احصاء شده، کلیه پیشران‌های تأثیرگذار بر آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی را استخراج و برای تکمیل نتایج آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی را با به‌کارگیری روش‌های سناریونگاری پیش‌بینی و تدوین کرد. سناریوهای آینده جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا در ابعاد مختلف می‌تواند پنجره‌ای جدید به سمت تحولات پیش‌روی نظام بگشاید و اطلاعات و داده‌هایی را فراهم سازد که بتوان توصیف بهتری از آینده‌های احتمالی به دست آورد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله پیش‌رو فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

فهرست منابع

منابع فارسی

- بهجت، جودت. (۱۳۸۹). *اسرائیل و خلیج فارس: گذشته و آینده*، ترجمه: علیرضا قربان پور و امیرمحمد حاجی یوسفی. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- تارین، مصطفی. (۱۴۰۱). *پیامدهای بحران هویت در ناامنی هستی شناختی و راهبردهای سیاست خارجی رژیم صهیونیستی* (رساله دکتری). دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان.
- جمشیدی، طاهره. (۱۴۰۱). *جایگاه رژیم صهیونیستی در افق خاورمیانه ۲۰۳۰* (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- رجبی، محمد. (۱۴۰۰). *راهبردهای سیاسی و امنیتی رژیم صهیونیستی در جهان اسلام. فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس*. ۷(۴)، ۱۷۹-۲۰۱.
- رکابیان، رشید، پادروند، مهدی و عزتی، محسن. (۱۴۰۳). *طوفان الاقصی و تأثیر آن بر بحران امنیتی و سیاسی اسرائیل. بحران پژوهی جهان اسلام*. ۱۱(۱)، ۱۱۷-۱۳۹.
- زین العابدین، یوسف و جمشیدپور، ایمان. (۱۳۹۹). *آینده پژوهی تأثیر ژئوپلیتیکی پیشران های جنگ، عرب، نفت بر مرکز جهان اسلام. پژوهش های سیاسی جهان اسلام*. ۱۰(۱)، ۲۶۷-۲۶۱.
- شوارتز، پیترو (۱۳۸۹). *هنر دورنگری: برنامه ریزی برای آینده در دنیای با عدم قطعیت* (ترجمه عزیز علیزاده). تهران: موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- طاهری، ابراهیم و سعیدی، سید حامد. (۱۴۰۳). *بررسی مقایسه ای راهبرد سیاسی- امنیتی ایران و اعراب در مواجهه با رژیم صهیونیستی از ۱۹۷۹ تا ۲۰۲۳. بحران پژوهی جهان اسلام*. ۱۱(۴)، ۴۵-۲۸.
- طیرانی شعریاف، محمدرضا و درخشه، جلال. (۱۳۹۹). *فرآیند دولت- ملت سازی در اسرائیل؛ چالشی در مسیر ماندگاری و بقا. پژوهش های سیاسی جهان اسلام*. ۱۰(۲)، ۱-۲۹.
- کاستروم، گرگ. (۱۳۹۹). *پایان اسرائیل: فروپاشی از درون* (ترجمه احسان محمدی و محمدجواد اخوان). تهران: انتشارات دیدمان.
- کثیری نژاد، سهیل. (۱۴۰۰). *جغرافیای سیاسی رژیم صهیونیستی*. تهران: انتشارات معارف.
- کدخدایی، عباسعلی و طحان نظیف، هادی. (۱۳۹۳). *تأثیر ساختارهای حکومتی بر ماهیت نظام سیاسی از منظر عاملیت و ساختار. دانش حقوق عمومی*. ۳(۱۰)، ۶۸-۴۵.
- لعل علیزاده، محمد و دیانت، محسن. (۱۴۰۰). *آینده پژوهی و سناریوسازی جایگاه قدرت منطقه ای جمهوری اسلامی ایران. مطالعات قدرت نرم*. ۱۱(۱)، ۲۲۴-۱۹۵.
- مقومی، علیرضا (۱۴۰۰). *پیامدهای ویژگی های ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی بر امنیت ملی آن* (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران.
- موسوی زاده، علیرضا و جاودانی مقدم، مهدی. (۱۳۸۷). *جایگاه استراتژیک کردستان عراق در سیاست خارجی اسرائیل و الزامات سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری*. ۱۱(۵)، ۲۲۳-۲۰۱.
- میرحسینی، فرشته. (۱۴۰۰). *سناریوهای پیش روی آینده جایگاه ژئوپلیتیکی ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.

نوروزی آزارکی، سعید. (۱۳۹۸). بررسی آینده‌پژوهی تقابلی ژئوپلیتیکی شیعه و رژیم صهیونیسم در جنوب غرب آسیا (پایان‌نامه ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت.

منابع انگلیسی

- Dator, James. (2005). *Futures studies as an applied science*. London: Routledge Publishing.
- Goll, Edgar, Colombo, Silvia & Soler i Lecha, Eduard. (2019). *Imagining futures for the Middle East and North Africa*. MENARA Final Report, No. 2, 2–53.
- Litvak, Meir, Landau, Emily & Kam, Ephraim. *Iran in a changing strategic environment*. Israel: Memorandum Publisher.
- Wendel, Bell. (1997). *Foundations for Future Studies: Humanities for the New Era*. London: Routledge Publishing.

Translated References to English

- Bahgat, Jodet. (2010). *Israel and the Gulf: Past and future* (A. Ghorbanpour & A. M. Haji-Yousefi, Trans.). Tehran: Imam Sadiq University Press. [In Persian]
- Jamshidi, Tahere. (2022). *The position of the Zionist regime in the Middle East horizon 2030* (Master's thesis). Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran. [In Persian]
- Kadkhodaei, Abasali & Tahan Nazif, Hadi. (2014). The impact of governmental structures on the nature of political system from agency-structure perspective. *Law Knowledge*, 3(10), 45–68. [In Persian]
- Karlstrom, Garec. (2020). *The end of Israel: Collapse from within* (M. Akhavan & E. Mohammadi, Trans.). Tehran: Didman Publishing. [In Persian]
- Kasirinejad, S. (2022). *CIA geography of the Zionist regime*. Tehran: Education Publications. [In Persian]
- Lal Alizadeh, Mohammad & Religion, Mohsen. (2021). *Futures Research and Scenario building of the Regional Position of the Islamic Republic of Iran*. *Scientific Soft Power Studies*, 11(1), 195–224. [In Persian]
- Mirhosseini, Fereshte. (2022). *Scenarios for the future of Iran's geopolitical position in the West Asian Regional Power System in Horizon 2032*. Tehran: Higher National Defense University Press. [In Persian]
- Moghavemi, Alireza. (2021). *The consequences of the geopolitical characteristics of the Zionist regime for its national security* (Master's thesis). Faculty of Law and Political Science, University of Tehran. [In Persian]
- Mousavi Zadeh, Alireza & Javadani Moghaddam, Mehdi. (2009). Strategic position of Iraqi Kurdistan in Israeli foreign policy and foreign policy requirements of the Islamic Republic of Iran. *Encyclopedia of Law and Policy*, 11(5), 201–223. [In Persian]
- Norouzi Azaraki, Saeed. (2019). *Future studies of the geopolitical confrontation between Shia and Zionism in Southwest Asia* (Master's thesis). Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Rasht Branch. [In Persian]
- Rajabi, Mohammad. (2021). Zionist regime's political security strategies in the Islamic world. *Journal of Holy Defense Studies*, 7(4), 179–201. [In Persian]
- Rakabian, Rashid, Padrvnd, Mehdi & Ezati, Mohsen. (2024). The storm of al-Aqsa and its impact on the Israeli security and political crisis. *Crisis Studies of the Islamic World*, 11(1), 117–139. [In Persian]

- Schwartz, Peter. (2007). *Artistic Art: Planning for the future in the world of uncertainty* (Aziz Alizadeh, Trans.). Tehran: Defense Industry Educational and Research Institute, Future Center for Defense Science and Technology Special Analysis. **[In Persian]**
- Taheri, E., & Saeedi, H. (2024). Comparison of Iran-Arab political-security strategy in the face of the Zionist regime from 1979 to 2023. *Crisis Studies of the Islamic World*, 11(4), 28–45. **[In Persian]**
- Tarin, Mostafa. (2023). *The consequences of identity crisis in ontological insecurity and Israeli foreign policy strategies* (Doctoral dissertation). Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan. **[In Persian]**
- Tayrani Sherbaf, Mohammadreza & Derakhshe, Jalal. (2020). The process of state-nation-building in Israel; A challenge in the path of survival and survival. *Political Research of the Islamic World*, 10(2), 1–29. **[In Persian]**
- Zainal Abidine, Yosef & Jamshidpour, Eiman. (2019). Futurial research: The geopolitical impact of war, Arab, oil on the center for the Islamic world. *Journal of Islamic World Political Research*, 10(1), 247–261. **[In Persian]**

